

MAL 2023-suunnitelman hyväksyminen

Kunnanhallitus 09.10.2023 § 207

Helsingin seudun maankäytön, asumisen ja liikenteen suunnitelma MAL 2023 on valmistunut ja on edennyt päätöksentekoon KUUMA-johtokunnan kautta kuntiin. KUUMA-johtokunta on hyväksynyt suunnitelman osaltaan kokouksessaan 26.9.2023. HSL hallitus ja Helsingin seudun yhteistyökokous HSYK ovat hyväksyneet suunnitelman 12.9.2023.

Suunnitelman valmistelusta

MAL 2023- suunnitelmaluonnos ja sen vaikutusten arviointi olivat lausuntokierroksella 3.4.-25.5.2023 välisen ajan. Suunnitelmasta ja sen vaikutusten arvioinnista saatiin yhteensä 47 lausuntoa tai kannanottoa sekä 10 asukaspalautetta.

Helsingin seudun luottamushenkilöt ovat osallistuneet ja antaneet näkemyksensä MAL 2023 -suunnitelman valmisteluun webinaareissa tammikuussa ja syyskuussa 2021 sekä visio ja tavoitteet -seminaarissa ja pienryhmätyöskentelyssä lokakuussa 2021. Ensimmäistä suunnitelma- versiota ja sen vaikutusten arvioinnin tuloksia käsiteltiin Helsingin seudun kuntien luottamushenkilöiden kanssa seminaarissa ja pienryhmä- työskentelyssä toukokuussa 2022. Toiseen suunnitelmaversioon luottamushenkilöt antoivat näkemyksensä seminaarissa ja pienryhmä- työskentelyssä lokakuussa 2022. Lisäksi suunnitelman sisältöjä on käsitelty seudun poliittisessa ryhmässä keväällä ja elokuussa 2023.

Suunnitelma on viimeistelty seudun kunnista ja muilta lausunnonantajilta saadun palautteen ja HLJ-toimikunnan & MAL-neuvottelukunnan kokouksissa 21.6.2023 ja 21.8.2023 sovitun mukaisesti sekä yhteensovittaen kirjauksia aiempien poliittisten neuvotteluiden perusteella tehtyjen muutosten kanssa. Muutoksissa on huomioitu pääministeri Orpon hallitusohjelman kirjauksia soveltuvien osin.

Lisäksi muutoksissa on huomioitu seuraavia periaatteita:

- Asioiden ja toimenpiteiden seudullinen merkitys ja vaikuttavuus sekä lausuntojen painotukset
- Asioiden ja toimenpiteiden vaikutukset suhteessa MAL-tavoitteisiin
- Toimenpiteiden uudelleenmuotoilut seudullisen hyväksyttävyyden saavuttamiseksi

Suunnitelmaan tehdyt keskeiset muutokset luonnosvaiheen jälkeen:

- Kärkitoimenpiteitä muutettu
 - Selvitettävät asiat poistettu kärkitoimenpiteistä.
 - Lisätty ajoneuvokannan uudistumisen vauhdittaminen ja erityisesti raskaan liikenteen osalta
- Asumisen toimenpiteitä uudelleenmuotoiltu

- Kunnat ohjaavat tarvittaessa huoneisto- ja talotyyppi-, hallinta- ja rahoitusjakaumaa asuntotuotannon monipuolisuuden, laadun ja asuinalueiden tasapainoisen kehityksen varmistamiseksi. Perustelu: Uudelleenmuotoiltu suunnitelmaan, sillä enemmistö seudun kunnista esitti kirjauksen sisällyttämistä suunnitelmaan lausuntopalautteessa. Ohjaus tapahtuu edelleen kuntatasolla kuntien harkinnassa, mutta lausuntopalautteen perusteella haluttiin sisällyttää suunnitelmaan vahvempi seututasoinen suositus ohjauksesta, ilman kirjausta seututasoinen suositus tarkastella huoneisto- ja talotyyppi-, hallinta- ja rahoitusjakaumaa puuttuisi suunnitelmasta kokonaan.
- Asuntokannan monipuolisuuden ja asuntomarkkinoiden toimivuuden varmistamiseksi kehitetään vuokra- ja omistusasumisen väliin sijoituvia ns. välimuodon malleja yhdessä asumisen toimijoiden ja valtion kanssa. Perustelu: Lisätty lausuntopalautteen perusteella, sillä kaikki seudun kunnan (Helsinki, Espoo, Vantaa +KUUMA) kannattivat virallisissa lausunnoissaan asumisen välimuodon mallien kehittämistoimenpidettä. Perusteluina mainittiin mm., että ARA-tuotannon ohella tarvitaan myös muita välimuodon asumisen malleja esimerkiksi vuokratalovaltaisten alueiden asuntokannan monipuolistamiseen. Ehdotus on kompromissi, sillä haluttiin välttää käyttämästä termiä kohtuuhintainen.
- Päivitetty ja uudelleenmuotoiltu asumisen osioiden leipätekstejä yhteensovittaen poliittisten neuvottelujen kirjauksia ja lausuntopalautetta. (Muutostekstit ovat suunnitelmaluonnoksessa ja taustaraportissa punaisella ja vanhat tekstit punaisella yliviivattuna. Uudelleenmuotoiltu on tehty mahdollisimman pienillä muutoksilla yhteensovittaen ja perustellen).
- Valtio kompensoi ALV:n noston 10 %:sta 14 %:iin seudun joukkoliikenteelle.
- Investointiohjelma
 - Lapinkylän asema lisätty
 - Metroasemien peruskorjauspaketti lisätty
 - Vt 25 Kapulin eritasoliittymä siirretty vuosien 2028-2031 koriin
 - Satamatunneli ja kytetyvät tiehankkeet lisätty koriin 2028-2031
 - Helsingin päärautatieaseman vaihtoyhteyksien parantaminen lisätty suunnitteluohjelmaan
 - Vt 4 kehittäminen ja Viikin-Malmin pikaraitiotie hanke yhdistetty vt 4-hankekokonaisuudeksi
 - Lisätty kirjaus siitä, että investointiohjelman ohella on muita hankkeita, joita tulee edistää kuntien ja valtion yhteistyössä.
 - Pienhankeohjelmaa päivitetty
- Pysäköintipolitiikan kirjausta muokattu
- Liityntäpysäköintikirjaukset täydennetty päivitetyn toimenpideohjelman mukaisesti
- Hankeyhtiöitä koskevat kirjaukset muokattu hallitusohjelmaa mukaillen
- Lähijunaliikenteen varikkoja koskevia kirjauksia muokattu
- Nopeusrajoitusten alentaminen siirretty maankäyttöä koskevaksi toimenpiteeksi.
- Karttoja päivitetty

- Lisätty uudet kartat hankeyhtiöistä sekä yhdistelmäkartta juna- ja metroasemista sekä kaupunki-uudistusalueista
- Elinkeinokarttaa muokattu
- Joukkoliikenteen runkoverkkokarttaa muokattu

Taustaa

Helsingin seudun maankäytön (M), asumisen (A) ja liikenteen (L) MAL 2023 -suunnitelma on strateginen, Helsingin seudun 14 kuntaa kattava suunnitelma. Suunnitelma ilmaisee seudun kuntien yhteisen tavoitetilan seudun kehityksestä vuoteen 2040 ja luo näkemystä vuoteen 2060 asti. Visiona on, että Helsingin seutu on vuonna 2040 Euroopan kestävimmin kasvava ja ihmisläheisin metropolialue. Suunnitelmakokonaisuus kattaa myös lakisääteisen liikennejärjestelmäsuunnitelman. Vaikutusten arviointi puolestaan täyttää SOVA-lain (laki viranomaisten ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista 200/2005) vaatimukset ja arviointia on tehty liikenteen lisäksi maankäytön ja asumisen keskeisistä teemoista.

MAL 2023:n visio, tavoitteet, tavoitetasot ja arviointikokonaisuudet päätettiin alkuvuonna 2022. Kokonaisuus yhdessä arviointiohjelman kanssa hyväksyttiin HSL-hallituksessa 8.2.2022, HSYK:ssä 16.2.2022 ja KUUMA-johtokunnassa 17.3.2022. Visiona on, että Helsingin seutu on vuonna 2040 Euroopan kestävimmin kasvava ja ihmisläheisin metropolialue. Seutu saavuttaa vision mukaisen tulevaisuuden vuoteen 2040 mennessä vastaamalla suunnitelmalle asetettuihin kolmeen päätavoitteeseen: hiilineutraaliin, hyvinvoivaan ja menestyvään Helsingin seutuun.

MAL 2023 -suunnitelman keskeinen sisältö

MAL-suunnitelma tiivistää keskeiset yhdyskuntarakenteen, liikennejärjestelmän ja asuntotarjonnan kehittämisen toimenpiteet ja seudun tavoitellut ominaispiirteet, jotka toteuttavat suunnitelmalle asetettuja tavoitteita. Kiteytetysti MAL 2023 -suunnitelman sisältö voidaan kuvata viiden kohdan mukaan:

1. Jatketään Helsingin seudun yhdyskuntarakenteen pitkäjänteistä tiivistämistä, erityisesti keskuksiin ja raideliikenteeseen tukeutuen sekä nykyistä liikennejärjestelmää täysimääräisesti hyödyntäen.
2. Rakennetaan Helsingin seudun asukkaiden tarpeisiin monipuolisia ja laadukkaita asumisen vaihtoehtoja ja uudistetaan määrätietoisesti asuinalueita, jotka uhkaavat jäädä kehityksestä jälkeen.
3. Panostetaan aiempaa vahvemmin Helsingin seudun kestävä liikennejärjestelmän kehittämiseen ja varmistetaan tehokas joukkoliikennejärjestelmä myös tulevaisuudessa.
4. Seudullisella ja kansallisella tasolla toteutetaan monipuolisia toimenpiteitä, joilla vähennetään liikenteen päästöjä ja asumisen energiankulutusta.
5. Vahvistetaan Helsingin seudun elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä kehittämällä keskeisiä elinkeinoalueita sekä parantamalla kansainvälistä saavutettavuutta ja logistiikan tehokkuutta.

Suunnitelman kärkitoimenpiteet on jaettu viiden keskeisen teeman alle:

Yhdyskuntarakenteen tiivistäminen

- Rakennetaan 16 500 uutta asuntoa vuosittain.
- Kohdistetaan 95 % seudun uudesta asuntotuotannosta ensisijaisille vyöhykkeille.
- Mahdollistetaan maankäytön tiivistyminen (mm. asemanseutujen kehittäminen, maanteiden uudet liittymät).

Asumisen monipuolisuus ja kaupunkiudistus

- Toteutetaan ARA-asuntotuotantoa pääkaupunkiseudun kunnissa 30 % ja KUUMA-kunnissa 20 % vuosittaisesta asuntotuotantotavoitteesta.
- Ohjataan huoneisto- ja talotyyppi sekä hallintamuoto- ja rahoitusjakaamaa.
- Ehkäistään alueellista eriytymistä kaupunkiudistuksen keinoin.

Kestävä liikennejärjestelmä

- Varmistetaan joukkoliikenteen kilpailukyky palvelutasolla ja lipun hinnalla.
- Kehitetään kestävien matkaketjujen toimivuutta (ml. joukkoliikenteen nopeutustoimet).
- Varmistetaan joukkoliikennejärjestelmän toimivuus (ml. varikot).
- Toteutetaan keskeiset kaupunkiraidehankkeet.
- Toteutetaan pyöräilyn pääverkko.
- Toteutetaan juna- ja metroasemien parantamistoimenpiteitä.

Päästövähennykset

- Vauhditetaan ajoneuvokannan käyttövoimamuutosta vaihtoehtoisten polttoaineiden jakeluverkostoa kehittämällä sekä mm. ympäristövyöhykkeitä selvittämällä.
- Tuetaan erityisesti raskaan liikenteen ajoneuvokannan uudistumista.
- Vähennetään asuntojen ostoenergiankulutusta ja rakennetaan uusiutuvaa energiantuotantoa.
- Edistetään vähähiilisten materiaalien ja puun käyttöä rakentamisessa.

Elinkeinoelämän toimintaedellytykset

- Toteutetaan tieverkon kehittämistoimia tavara- ja joukkoliikenteen edellytyksiä parantaen.
- Toteutetaan raskaan liikenteen taukopaikat.
- Huomioidaan elinkeinoelämän tila- ja kuljetustarpeet maankäytön suunnittelussa sekä liikennejärjestelmän ja maankäytön yhteensovittamisessa.

Investointiohjelma

MAL-investointiohjelma on laadittu vuosille 2024-2035 ja hankkeet on määritetty kolmeen koriin vuosille 2024-2027, 2028-2031 ja 2032-2035. Investointiohjelmaan on muodostettu eri liikennemuotojen ja seudun alueiden näkökulmasta tasapainoinen kokonaisuus, jonka vaikutukset vastaavat MAL 2023 -suunnitelman tavoitteisiin (hiilineutraali, hyvinvoiva, menestyvä).

Investointiohjelmassa on mukana hankkeita, jotka tukevat seudun logistiikan tai maankäytön edellytyksiä tai näitä molempia. Lähtökohtana on ollut muodostaa jatkumo MAL 2019-suunnitelman investointiohjelmalle sekä yhteensovittaa investointiohjelmaa Väyläviraston valtakunnalliseen investointiohjelmaan. Hankkeiden osalta on huomioitu niiden suunnitelmavalmius ja toteutettavuus sekä seudullinen vaikuttavuus, kustannustehokkuus ja vaikutus maankäytön tai tavaraliikenteen kehittymiseen. Investointiohjelman kokonaiskustannukset ovat arviolta 3,9 mrd. euroa. Investointiohjelman ohella on muita hankkeita, joita tulee edistää kuntien ja valtion yhteistyössä.

Vaikutusten arviointi

Suunnitelman vaikutuksia on arvioitu vaikutusten arviointiohjelmassa määritettyjen teemojen pohjalta. Vaikutuksia on arvioitu arviointikehikon pohjalta, joka teemat liittyvät ympäristövaikutuksiin, sosiaalisiin vaikutuksiin ja taloudellisiin vaikutuksiin.

Suunnitelman kolmen päätavoitteen (hiilineutraali, hyvinvoiva, menestyvä) toteutumista suunnitelman toimenpitein on selvitetty arviointikokonaisuuksien pohjalta. Arviointikokonaisuuksia on hyödynnetty suunnitelman eri vaiheiden vaikutusten arvioinnissa.

Hiilineutraaliudelle asetettiin arviointikokonaisuus, joka koostuu liikenteen ja asumisen CO₂-päästöistä. CO₂-päästöjen osalta tavoitetasoksi on asetettu, että liikenteen CO₂-päästöt ovat lähellä nollaa vuoteen 2040 mennessä. Lisäksi kestävä yhdyskuntarakenteen ja liikenteen yhteensovittamisessa seudun henkilöautoliikenteen päästöt vähenevät sopusoinnussa kansallisten päästötavoitteiden kanssa. Asumisen CO₂-päästöjen osalta tavoitetasona on, että kokonaisenergiankulutus laskee vuoteen 2040 mennessä kuntien omien hiilineutraaliustavoitteiden mukaisesti.

Menestyvä -tavoitteen päämittariksi asetettiin yhteiskuntataloudellinen tehokkuus. Yhteiskuntataloudellisen tehokkuuden tavoitetaso on, että suunnitelman toimenpiteiden ja maankäytön tehokkuuden tuottamien hyötyjen ja järjestelmätason kustannuksien suhde on vähintään yli 1.

Hyvinvoiva -tavoitetta on arvioitu alueiden tasapainoisen kehityksen arviointikokonaisuudessa, joka pitää sisällään joukon laadullisia mittareita. Arviointikokonaisuus perustuu asumisen, palveluiden, saavutettavuuden, viher- ja virkistysalueiden ja muiden keskeisten paikkatietoaineistojen tarkasteluun yhdessä väestöä kuvaavan sosioekonomisen yhdistelmäindikaattorin kanssa. Tavoitetasoksi on määritetty neliportaisen luokittelun 3. taso "kannustava" (luokat: "vähäinen vaikutus, mahdollistava, kannustava, vahva vaikutus").

MAL 2023 -suunnitelman vaikutusten arviointiselostus on laadittu lopullisen suunnitelmaversion pohjalta. Vaikutusten arvioinnin keskeiset tulokset olivat seuraavat:

- **Liikenteen CO₂-päästöt** (ei muutosta edelliseen tarkasteluun): Liikenteen CO₂-päästöt laskevat noin puoleen vuoden 2005 tasosta. Suunnitelman toimenpiteillä päästöt vähenevät vain noin kolme prosenttiyksikköä. Päästötavoitetta ei voida saavuttaa ilman henkilöautojen liikennesuoritteeseen vaikuttavia keinoja. Päästötavoitteiden saavuttaminen edellyttää myös

muutoksia raskaan liikenteen kalustossa ja käyttövoimissa sekä logistiikan tehostamista. Joukkoliikenteen päästöt vähenevät, mutta niiden vaikutus jää kokonaiskuvassa pieneksi.

- **Asumisen energiankulutus** (ei muutosta edelliseen tarkasteluun): Vuosittainen ostoenergiantarve laskee noin 2 % vuoteen 2040 mennessä. MAL-suunnitelman toimenpiteillä kannustava vaikutus.
- **Tasapainoisen kehityksen arviointikokonaisuus** (ei asteikollista muutosta edelliseen tarkasteluun): Viimeistely ehdotus kannustaa luonnosta selkeäsanaisemmin edistämään laadukasta ja monipuolista asuntotuotantoa, vaikka päämittariin ei ole tullut muutosta.
- **Yhteiskuntataloudellinen tehokkuus**: Suunnitelman hyödyt jäävät hieman kustannuksia pienemmiksi eli yhteiskuntataloudellinen tehokkuus on hieman alle yhden, 0,97. Suurimmat hyödyt ovat seurausta joukkoliikenteen käyttäjille edullisemmista lipunhinnoista ja liikennejärjestelmän käyttäjien matka-aikasäästöistä. Joukkoliikenteen käytön lisääntymisen myötä tieliikenteen ruuhkautuminen vähenee ja syntyy merkittäviä matka-aikasäästöjä. Ilman vuosittaista lisäjoukkoliikennetukea yhteiskuntataloudellinen tehokkuus on 0,45.

Suunnitelmien ja ohjelmien vaikutusten arvioinnin (SOVA) yhteysviranomaisen mukaan MAL 2023 -suunnitelman vaikutusten arviointi on monipuolinen ja kattava, eikä se edellytä lisätoimenpiteitä.

Jatkovalmistelu ja suunnitelman hyväksyminen

MAL 2023 -suunnitelman hyväksyy maankäyttö- ja asumissisältöjen osalta HSYK ja lähettää ne edelleen kuntien hyväksyttäväksi. Liikennesisältöjen osalta HSL:n hallitus hyväksyy suunnitelman jäsenkuntiansa puolesta. Niiden kuntien osalta, jotka eivät ole HSL:n jäseniä, liikennesisällöt hyväksytään KUUMA-johtokunnan lähettämänä kuntakohtaisesti.

MAL 2023 -suunnitelman pohjalta valmistellaan ja neuvotellaan MAL-sopimuksen päivitys valtion ja seudun kuntien kesken.

Oheismateriaalit:
MAL2023 taustaraportti
vaikutusten arviointiselostus
MAL2023 diaesitys

Valmistelija	Kuntakehitysjohtaja Gummerus Vesa, vesa.gummerus@mantsala.fi
Esittelijä	Kunnanjohtaja Laurila Hannu
Päätösehdotus	Kunnanhallitus päättää <ol style="list-style-type: none">1. hyväksyä Helsingin seudun MAL 2023 suunnitelman maankäytön, asumisen ja liikenteen osalta,2. merkitä tiedoksi MAL 2023 vaikutusten arviointiselostuksen (SOVA)3. lähettää päätöksen tiedoksi kunnanvaltuustolle.
Käsittely	Kuntakehitysjohtaja Vesa Gummerusta kuultiin asiantuntijana pykälän yhteydessä.

Päätös

Hyväksyttiin päätösehdotus seuraavalla täydennyksellä:

4. Mäntsälän kunta ei hyväksy ruuhkamaksujen asettamista.

Liite 1. MAL2023 suunnitelma

- Merkittiin, että Tero Toivonen poistui kokouksesta tämän pykälän käsittelyn aikana klo 18.57.

Kunnanvaltuusto 23.10.2023 § 79
323/08.00.00/2023

Päätösehdotus

Kunnanvaltuusto merkitsee tiedoksi kunnanhallituksen päätöksen MAL 2023-suunnitelman hyväksymisestä.

Päätös

Hyväksyttiin päätösehdotuksen mukaisesti.

Lisättiin päätökseen yksimielisesti Jyrki Kososen esittämä Keskustan valtuustoryhmän ponsi: Viitaten kunnan aiempaan lausuntoon Mäntsälä näkee aiemman tavoitteen asuntotuotannosta 90 % ensisijaisille vyöhykkeille riittävänä kunnan kylämäisestä yhdyskuntarakenteesta ja laajasta pinta-alasta johtuen.

Lisättiin päätökseen yksimielisesti Heli Hallikaisen esittämä ponsi: Mäntsälän kunta ei hyväksy ruuhkamaksujen asettamista.

Liite 1. MAL2023 suunnitelma